

به نام خدا

جهانی شدن و رابطه الگوی لیبرال دموکراسی با صلح و امنیت بین المللی

مؤلفان :

محمد یزدان پناه شورگل
حسین آدمی

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۳)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: یزدان پناه شورگل، محمد، ۱۳۶۴-
عنوان و نام پدید آور: جهانی شدن و رابطه الگوی لیبرال دموکراسی با صلح و امنیت بین‌المللی / مولفان
محمد یزدان پناه شورگل، حسین آدمی.

مشخصات نشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۳.

مشخصات ظاهری: ۱۷۴ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۹۸۵-۵

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۸۵ - ۱۹۴.

Globalization

Liberalism

World citizenship

Peace

موضوع: جهانی شدن

آزادیخواهی

شهروندی جهان

صلح

شناسه افزوده: آدمی، حسین، ۱۳۷۰ -

رده بندی کنگره: JZ۱۳۱۸

رده بندی دیویی: ۳۲۷/۱۷

شماره کتابشناسی ملی: ۹۶۴۹۸۸۵

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: جهانی شدن و رابطه الگوی لیبرال دموکراسی با صلح و امنیت بین‌المللی

مولفان: محمد یزدان پناه شورگل - حسین آدمی

ناشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)

صفحه آرایی، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۳

چاپ: زیرجد

قیمت: ۱۷۴۰۰۰ تومان

فروش نسخه الکترونیکی - کتاب‌رسان:

<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۹۸۵-۵

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵

www.chaponashr.ir

فهرست مطالب

۹.....	فصل اول : کلیات
۹.....	دیباچه.....
۲۱.....	نگاه نو.....
۲۳.....	فصل دوم : مبانی نظری
۲۴.....	جهانی شدن و دموکراسی.....
۲۵.....	گفتار اول: تعریف مفاهیم جهانی شدن و دموکراسی.....
۲۵.....	۱- جهانی شدن.....
۲۷.....	۲- دموکراسی.....
۲۸.....	گفتار دوم: تأثیرات جهانی شدن بر دولت‌های دموکراتیک ملی.....
۲۹.....	۱- جهانی شدن به عنوان تهدیدی بر خودمختاری ملی دولت‌ها.....
۲۹.....	الف) جهانی شدن به عنوان «آمریکایی شدن».....
۳۰.....	ب) جهانی شدن به عنوان استراتژی سرمایه داری.....
۳۱.....	ج) جهانی شدن به عنوان تضعیف کننده نهادهای دولتی.....
۳۲.....	۲- جهانی شدن به عنوان ابزاری برای دموکراتیک سازی.....
۳۲.....	الف) جهانی شدن به عنوان پیش برنده لیبرال دموکراسی.....
۳۳.....	ب) جهانی شدن و نهادینه سازی حقوق بین‌الملل.....
۳۳.....	۳- جهانی شدن به عنوان پدیده‌ای سطحی و گذرا.....
۳۴.....	گفتار سوم: راهکارهای مقابله با چالش‌های جهانی شدن بر دموکراسی.....
۳۴.....	۱- پارادایم حاکمیت دولت‌ها.....
۳۶.....	۲- پارادایم همکاری‌های بین‌المللی میان دولت - ملت‌ها.....
۳۸.....	۳- پارادایم جهان وطن‌گرایی.....

فصل سوم : دموکراسی و صلح جهانی ۴۱

گفتار اول: از ایده صلح ابدی کانتتا نظریه صلح دموکراتیک..... ۴۲

۱- رویکرد الهام..... ۴۴

۲- رویکرد تحریک..... ۴۴

۳- رویکرد مشروط سازی..... ۴۵

۴- رویکرد مداخله..... ۴۵

گفتار دوم: منتقدین نظریه صلح دموکراتیک..... ۴۶

۱- منتقدین برون گفتمانی..... ۴۶

الف) ساختارگرایان مارکسیست..... ۴۶

ب) واقع گرایان..... ۴۷

۲- منتقدین درون گفتمانی..... ۴۷

گفتار دوم: تضعیف دموکراسی سرزمینی در عصر جهانی شدن..... ۴۹

۱- حقوق بین الملل..... ۴۹

۲- بین المللی شدن تصمیم گیری سیاسی..... ۵۰

۳- قدرتهای هژمونیک و ساختارهای امنیت بین المللی..... ۵۱

۴- هویت ملی و جهانی شدن فرهنگ..... ۵۱

۵- اقتصاد جهانی..... ۵۲

فصل چهارم : طرح الگوی دموکراسی جهان وطن ۵۵

گفتار اول: اصول دموکراسی جهان وطن..... ۵۵

۱- تلقی دموکراسی به عنوان یک فرایند به جای مجموعه‌ای از هنجارها و رویه‌ها..... ۵۶

۲- سیستم فئودالی میان دولت‌ها به عنوان عاملی در جهت تخریب دموکراسی ملی..... ۵۷

۳- عدم رابطه مستقیم همیشگی میان دموکراسی ملی و سیاست خارجی صلح آمیز..... ۵۹

۴- دموکراسی جهانی به عنوان امری فراتر از گسترش دموکراسی در داخل دولت - ملت‌ها..... ۶۰

۵- جهانی شدن و تضعیف کارایی دموکراسی دولت محور..... ۶۱

۶- عدم انطباق مرزهای مالی و اقتصادی جهانی با مرزهای سرزمینی دولت - ملت‌ها..... ۶۲

۷- تشکیل جنبش‌های نوین اجتماعی بر فراز مرزهای جغرافیایی، فرهنگی و سیاسی..... ۶۴

دولت‌ها..... ۶۴

گفتار دوم: ساختار دموکراسی جهان وطن.....	۶۵
۱- سطح محلی.....	۶۵
۲- سطح دولتی.....	۶۶
۳- سطح بین دولتی.....	۶۷
۴- سطح منطقه‌ای.....	۶۸
۵- سطح جهانی.....	۶۹
گفتار سوم: ارتباط میان سطوح مختلف حکمرانی.....	۷۰

فصل پنجم : لیبرال دموکراسی و صلح جهانی ۷۳

لیبرال دموکراسی به عنوان الگوی مسلط حکمرانی.....	۷۴
گفتار اول: دموکراسی در گذر تاریخ.....	۷۵
گفتار دوم: مباحث نظری در مورد دموکراسی.....	۷۸
۱- الگوی «شهروندی فعال» آتن.....	۷۸
۲- مارکسیسم و «دموکراسی تک حزبی».....	۸۱
۳- «دموکراسی نمایندگی لیبرال».....	۸۳
گفتار سوم: تفوق الگوی دموکراسی لیبرال بر اشکال دیگر دموکراسی.....	۸۶
گفتار چهارم: لیبرال دموکراسی و «نظامی گری» در عصر جهانی شدن.....	۸۷

فصل ششم : صلح و امنیت بین‌المللی در عصر جهانی شدن ۹۱

گفتار اول: مفهوم صلح و امنیت بین‌المللی.....	۹۲
۱- مفهوم صلح.....	۹۲
۲- مفهوم امنیت.....	۹۵
گفتار دوم: مهم‌ترین تهدیدات نسبت به صلح و امنیت بین‌المللی.....	۹۷
۱- تهدیدات شمال.....	۹۷
۲- تهدیدات جنوب.....	۹۷
گفتار سوم: سازمان ملل متحد و حفظ صلح و امنیت بین‌المللی.....	۱۰۰
گفتار چهارم: محدودیت «استراتژی‌های ملی یک‌جانبه» برای مواجهه با «تهدیدات امنیتی جدید».....	۱۰۰

فصل هفتم : جهانی شدن و صلح و امنیت بین‌المللی ۱۰۵

گفتار اول: امنیت جهانی و دولت - ملت ۱۰۶

۱- نقد حاکمیت ملی ۱۰۶

۲- نقد نگرش دولت محور ۱۰۶

۳- نقد کار ویژه امنیتی دولت ملی ۱۰۷

گفتار دوم: رویکردهای مختلف نسبت به تأثیر جهانی شدن بر صلح و امنیت بین‌المللی

..... ۱۰۷

۱- رویکرد واقع گرایی نسبت به امنیت جهانی ۱۰۷

۲- رویکرد لیبرال نسبت به امنیت جهانی ۱۰۸

۳- رویکرد سوسیالیستی - مارکسیستی نسبت به امنیت جهانی ۱۱۱

۴- رویکرد جهان وطن گرایی نسبت به امنیت جهانی ۱۱۴

گفتار سوم: اصلاحات پیشنهادی جهان وطن گرایی برای تأمین صلح و امنیت بین‌المللی

..... ۱۱۶

۱- دولت‌ها و پیگیری سیاست خارجی دموکراتیک ۱۱۷

۲- اصلاح نهادهای بین‌المللی ۱۱۸

۳- تقویت نهادهای حقوقی بین‌المللی ۱۲۰

۴- افزایش مشارکت شهروندان در فعالیتهای برون مرزی ۱۲۲

فصل هشتم : رابطه لیبرال دموکراسی با صلح و امنیت بین‌المللی ۱۲۵

گفتار اول: فلسفه حقوق طبیعی به عنوان پیشینه حقوق بشر ۱۲۶

۱- «توماس هابز» ۱۲۶

۲- جان لاک ۱۲۷

گفتار دوم : شکل گیری اندیشه حقوق بشر جهانی ۱۲۸

۱- «اعلامیه جهانی حقوق بشر» ۱۲۹

۲- میثاق‌های بین‌المللی حقوق بشر ۱۲۹

۳- قطعنامه سازمان ملل متحد در سال ۱۹۶۶ ۱۳۱

۴- مبارزه با نژادپرستی و آپارتاید در آفریقای جنوبی ۱۳۱

۵- سازمان‌های غیردولتی ۱۳۱

۶- فرآیند جهانی شدن اقتصاد ۱۳۲

گفتار سوم: نسل سوم حقوق بشر.....	۱۳۲
گفتار چهارم: مهم‌ترین مصادیق نسل سوم حقوق بشر.....	۱۳۴
۱- «حق توسعه».....	۱۳۴
۲- حق صلح.....	۱۳۵
۳- «حق محیط زیست سالم».....	۱۳۸
گفتار پنجم: همسانی حقوق بشر و دموکراسی جهان وطنی.....	۱۴۰

فصل نهم: جهانی شدن و تأثیر آن بر حاکمیت ملی و امنیت بین‌المللی.....

جهانی شدن و حاکمیت ملی دولت‌ها.....	۱۴۶
گفتار اول: تعریف مفهوم جهانی شدن.....	۱۴۶
گفتار دوم: تعریف مفهوم حاکمیت ملی.....	۱۵۰
۱- تاریخچه حاکمیت.....	۱۵۰
۲- تعریف مفهوم حاکمیت.....	۱۵۱
۳- عناصر حاکمیت.....	۱۵۲
گفتار دوم: ابعاد جهانی شدن و تأثیر آن بر حاکمیت ملی دولت‌ها.....	۱۵۳
۱- جهانی شدن اقتصاد و حاکمیت ملی دولت‌ها.....	۱۵۳
۲- جهانی شدن فرهنگ و حاکمیت ملی دولت‌ها.....	۱۵۵
۳- جهانی شدن سیاست و حاکمیت ملی دولت‌ها.....	۱۵۶
سخن آخر.....	۱۶۱

فهرست منابع و مآخذ.....

۱۶۵

فصل اول

کلیات

دیباچه

پیروزی غرب بر اتحاد جماهیر شوروی سابق موجب گردید که بسیاری از خوش بینان معتقد به گشوده شدن درهای لیبرال دموکراسی و تسلط آن به عنوان شکل برتر حکومت جهانی باشند. در واقع، تحت فشار جنبش‌های مردمی، بسیاری از کشورهای غیر غربی، نهادهای دموکراتیک را پذیرا شدند و علی‌رغم وجود نقایص و تناقضات زیاد، حکمرانی دموکراتیک به تدریج در این کشورها ریشه دوانده و گسترش یافته است؛ اما این تحول مهم و عمده که به دنبال پیروزی دولت‌های لیبرال دموکرات‌ها رخ داده است، به گسترش «دموکراسی جهانی»^۱ و تأمین «صلح و امنیت بین‌المللی»^۲ منجر نشده است.

طبیعی است که فرآیند «جهانی شدن»^۳ فقط شامل امور مالی، فناوریانه و رسانه‌ای نشده، بلکه موجبات تحول در نظام سیاسی بین‌المللی را نیز فراهم می‌کند. این تحول به صورت تضعیف «حاکمیت ملی»^۴ دولت‌ها نمایان گشته و موجب طرح الگوهای جدید حکومت داری نظیر دموکراسی جهانی شده است. ایده دموکراسی جهانی می‌تواند به عنوان پدیده‌ای

¹ - Global Democracy

² - International Peace and Security

³ - Globalization

⁴ - National Sovereignty

که رژیم‌های مختلف داخلی را متأثر ساخته است، نگریسته شود. همچنین این امر می‌تواند به عنوان راه و روشی جدید در فهم و تنظیم روابط سیاسی جهانی مورد توجه قرار گیرد.

با کاهش تهدید سلاح‌های هسته‌ای پس از جنگ سرد، بسیاری از متفکرین سیاسی نظیر «دیوید هلد»^۱ و «آنتونی مک گرو»^۲ دولت‌های لیبرال دموکرات غربی را به اعمال و پیروی از اصول حکومت قانون و دموکراسی در امور بین‌المللی ترغیب کردند. این امر به صورت مناسب در ایده «دموکراسی جهان وطن»^۳ ارائه شده است؛ یعنی جهانی کردن دموکراسی به همراه دموکراتیک‌تر نمودن جهانی شدن.

بخش‌های عمده‌ای از افکار عمومی در شمال، نسبت به سیاست خارجی دولت‌های متبوعشان اعتراض نموده‌اند؛ اما توجه زیادی به این اعتراضات نشده است. همچنین دولت‌های غربی با توسل به یک سری مفروضات خطرناک اعمال خویش را توجیه می‌کنند. به عنوان مثال، آن‌ها ابراز می‌کنند که چون ما به روش‌های دموکراتیک انتخاب می‌شویم، نمی‌توانیم مجرم قلمداد شویم؛ لکن، واقعیت این است که حکومت‌های مزبور ممکن است به صورت دموکراتیک برگزیده شده و به حکومت قانون در داخل پایبند باشند؛ اما رفتار آن‌ها در رابطه با موضوعات جهانی نظیر صلح و امنیت بین‌المللی از اصول دموکراتیک تبعیت نمی‌کند. آن‌ها تمام رفتارهای غیر دموکراتیک خویش را با توسل بر مفاهیمی همچون حاکمیت و منافع ملی توجیه می‌کنند. بنابراین ما شاهد هستیم که مدل لیبرال دموکراسی از آنجا که محصور در حاکمیت ملی دولت‌ها می‌باشد، با تناقضات و معیارهای دوگانه‌ای جهت برقراری نظم و امنیت بین‌المللی روبه‌رو می‌باشد. فرآیند جهانی شدن نیز با تضعیف حاکمیت‌های ملی و نفوذپذیر نمودن مرزها، رابطه میان «لیبرال دموکراسی»^۴ و صلح و امنیت بین‌المللی را تحت تأثیر قرار داده است به طوری که نیاز به الگوی جدید حکمرانی جهت ایجاد نظم و ثبات بین‌المللی احساس می‌شود.

^۱ - David Held

^۲ - Anthony McGrew

^۳ - Cosmopolitan Democracy

^۴ - Liberal Democracy

هدف از نوشتن این اثر، بررسی پدیده جهانی شدن و تأثیر آن بر رابطه میان لیبرال دموکراسی و صلح و امنیت بین‌المللی است. فقدان پژوهش‌های سودمند در ارتباط با تأثیرگذاری پدیده جهانی شدن بر مدل‌های حکمرانی به منظور تأمین صلح و امنیت بین‌المللی، در سطح جهانی به طور اعم و در سطح ملی به طور اخص احساس می‌شود. امید است که این پژوهش بتواند فصل آغازی بر این مقوله در محیط‌های دانشگاهی و پژوهشی کشور گردد.

مسئله جلوگیری از وقوع جنگ و ایجاد صلح و امنیت بین‌المللی، همواره مهم‌ترین دغدغه متفکرین روابط بین‌الملل از بدو تأسیس این رشته بوده است؛ با این حال، علی‌رغم پیشرفت‌هایی که نوع بشر در عرصه‌های گوناگون از جمله «حکمرانی دموکراتیک»^۱ به دست آورده است، هنوز بی‌ثباتی و ناامنی وجه مشخصه زندگی وی می‌باشد. بی‌شک پدیده جهانی شدن که همه ابعاد زندگی بشر را تحت تأثیر خود قرار داده، نقش قابل توجهی در به وجود آمدن این شرایط داشته است؛ لذا تجزیه و تحلیل فرآیند جهانی شدن و پیامدهای آن بر دموکراسی و صلح و امنیت بین‌المللی مقوله مهمی است که نیاز به تحقیق و تفحص بیشتر دارد.

تأثیر جهانی شدن بر رابطه میان الگوی لیبرال دموکراسی با صلح و امنیت بین‌المللی، موضوعی است که تقریباً در هیچ کتاب و یا مقاله‌ای اعم از فارسی یا لاتین، به صورت مستقیم، مورد بررسی قرار نگرفته است. با این حال، برخی از اجزای این کتاب به صورت مجزا و پراکنده در متون گوناگون فارسی و لاتین مد نظر بوده‌اند که ما در اینجا به مهم‌ترین آن‌ها اشاره می‌کنیم.

یکی از کتاب‌های معتبر و معروفی که در ارتباط با جهانی شدن و دموکراسی نوشته شده است، کتاب «جهانی شدن و آینده دموکراسی، منظومه پساملی» نوشته «یورگن هابرماس»^۲ می‌باشد. (هابرماس، ۱۳۸۰) این کتاب به صورت مجموعه مقالات نوشته شده است که

^۱ - Democratic Governance

^۲ - Jurgen Habermas

برخی از مقاله‌های آن ارتباط نزدیکی با بحث ما دارند. به طور کلی نویسنده در این کتاب معتقد است که فرآیندهای دموکراتیک به مثابه مبنایی برای مشروعیت پساملی، تنها از طریق تصمیمات جمعی امکان فراهم شدن دارند. در این راستا، ساختار دولت و بازار و همچنین تمهیدات بروکراتیک، تنها ممکن است تا حدی بتوانند بحران‌های ناشی از فرآیند های نوسازی را سبک‌تر کنند؛ اما فقط حاکمیت عمومی کارآمد و منتج از شبکه‌های ارتباطی فراملی همراه با سازمان‌های تعاونی غیر دولتی و جنبش‌های سیاسی جهانی می‌توانند الگویی از مشروعیت عمومی ایجاد کنند که به رژیم‌های منطقه‌ای یا جهانی امکان اتخاذ و اجرای تصمیم‌های الزام آور دهد. در نتیجه، هابرماس به وضوح اعلام می‌کند که وحدت و یگانگی اجتماعی باید بر خلاف مدیریت دولتی و بازار جهانی به صورت یک پدیده جهان وطن تجلی پیدا کند و نوعی احساس مسوولیت مشترک جهانی و یک التزام مشترک به مشارکت همگانی در نگرش شهروندان جهانی نسبت به دموکراسی رشد یابد. بنابراین، از منظر هابرماس تشکیل چنین وحدت اجباری جهان وطنانه بر فراز پیوند های موثر ملی، زبانی و مکانی علی‌رغم مشکلات موجود، نیازی ضروری به شمار می‌رود. وی به پی‌ریزی الگویی از جامعه که بر اصول نهادین انتزاعی از قبیل آزادی و دموکراسی و نه بر واحد دولت - ملت مبتنی است، تاکید می‌ورزد.

یکی از معدود کتاب‌هایی که به صورت جامع موضوعات مطرح جهانی را مورد مطالعه قرار داده است، کتاب «یک جهان: اخلاق جهانی شدن» نوشته «پیتر سینگر^۱» می‌باشد. (سینگر، ۱۳۸۸)^۱ که توسط محمد آزاده به فارسی ترجمه شده است. این کتاب با یک رویکرد انتقادی نسبت به موضوعات مختلف جهانی، نگریسته است و سعی در اصلاح برخی از مهم‌ترین مشکلات پیش روی بشر در عصر کنونی دارد. نویسنده معتقد است که زندگی بشر در اثر تحولات جدید به قدری پیچیده و هم بسته شده است که دیگر زندگی مجزای فردی و ملی معنایی ندارد. در واقع، همان‌طور که از عنوان کتاب نیز پیداست، مؤلف این نوشتار معتقد است که بشر امروزی در یک جهان واحد زندگی می‌کند، جهانی که در آن مرزهای

^۱ - Peter Singer

مصنوعی از قبیل قومیت، ملیت و نژاد اهمیت و کارایی خویش را به تدریج از دست می‌دهند. این کتاب از یک مقدمه و شش فصل تشکیل شده است. نویسنده در فصل اول به برخی از مهم‌ترین بحران‌های جهانی می‌پردازد که در فصل‌های دیگر آن‌ها را به تفصیل مورد مذاقه قرار می‌دهد. وی در فصل دوم به موضوعات زیست محیطی نظیر گرم شدن کره زمین، فصل سوم، موضوعات اقتصادی بین‌المللی همچون عملکرد سازمان تجارت جهانی، فصل چهارم، موضوعات حقوقی و در فصل پنجم به بعد اجتماعی پدیده جهانی شدن عنایت دارد. نهایتاً وی در فصل آخر کتاب به جمع بندی مباحث مطروحه همت گماشته است و راهکارهایی را جهت بهبود مدیریت جهانی پیشنهاد می‌کند. کتاب مذکور از چند جهت با موضوع این پژوهش ارتباط تنگاتنگی دارد؛ اول اینکه نوع نگاه نویسنده به فرآیند جهانی شدن که می‌توان آن را نگاه اخلاقی و اصلاحی دانست، با رویکرد این تحقیق هم راستاست. دوم اینکه بحث دموکراسی در سازمان‌های بین‌المللی نظیر سازمان ملل و سازمان تجارت جهانی را مورد نظر قرار می‌دهد و اعمال یک سری اصلاحات ساختاری در سازمان‌های اصلی نظام بین‌الملل را ضروری می‌داند. سوم اینکه به نوآوری‌های جدید حقوقی نظیر مداخله بشر دوستانه اشاره کرده و منافع و مضار آن را در گستره جهانی مورد کنکاش قرار می‌دهد. اهمیت این امر بدین جهت است که تفاسیر جدید از حاکمیت ملی دولت‌ها از مهم‌ترین موضوعات مطرح در ارتباط با صلح و امنیت بین‌المللی به شمار می‌رود و نهایتاً اینکه به گمانه زنی در مورد ایده تشکیل دولت یا جامعه جهانی علاقه نشان می‌دهد، امری که همه موضوعات مطرح در این پژوهش اعم از پدیده جهانی شدن، لیبرال دموکراسی و صلح و امنیت بین‌المللی را در بر می‌گیرد.

کتاب «دموکراسی و سیاست جهانی در دوران جهانی شدن» اثر «کلاوس مولر»^۱ ترجمه لطف علی سمینو اثر دیگری مربوط به جهانی شدن و تأثیر آن بر حاکمیت ملی دولت‌هاست. (مولر، ۱۳۸۴) وی در این کتاب جهانی شدن را از زاویه دید کلی و با در نظر داشتن مسائل اقتصادی، سیاسی و اجتماعی بررسی کرده است. این کتاب دریچه‌ای است به

¹ - Klaus Mueller

عرصه‌های اصلی روند جهانی شدن یعنی لیبرالی کردن بازارهای مالی، از دست رفتن دستاوردهای کشورهای در زمینه عدالت اجتماعی، خطرهای زیست محیطی که از مرزهای کشورها فراتر می‌روند، قدرت یابی بنگاه‌های اقتصادی در اثر ادغام بنگاه‌های کشورهای مختلف در یکدیگر و خارج شدن آن‌ها از کنترل دولت‌ها، گسترش سبک زندگی غربی، امواج فزاینده مهاجرت و فرسایش حکومت‌ها، چگونگی تحول دموکراسی و امکان گسترش آن در عرصه جهانی پس از پایان یافتن جنگ سرد. نویسنده، همچنین به سازمان‌های بین‌المللی به ویژه نهادهای مالی بین‌المللی می‌پردازد و به اتحادیه‌های منطقه‌ای مخصوصاً اتحادیه اروپا عنایت دارد. این کتاب می‌تواند منبع خوبی برای پژوهش مورد نظر باشد. زیرا با یک دید کلی موضوعات مختلف را مد نظر داشته است؛ لکن به ارتباط جهانی شدن دموکراسی با متغیرهای صلح و امنیت بین‌المللی نمی‌پردازد.

یکی از کتاب‌های مناسب در رابطه با دموکراسی و اشکال آن، کتاب «جهان واقعی دموکراسی» نوشته «کرافورد برو مکفرسون»^۱ ترجمه علی معنوی تهرانی است. (مکفرسون، ۱۳۷۹) مکفرسون به عنوان یکی از عمده‌ترین نظریه پردازان دموکراسی لیبرال، کوشیده است با مقایسه انواع دموکراسی، نمونه واقعی را از نمونه‌های غیرواقعی متمایز سازد. در این راستا، وی دموکراسی‌های معاصر را به دو دسته لیبرال و غیر لیبرال تقسیم می‌کند. مکفرسون معتقد است که در مفهوم دموکراسی دو تغییر اساسی رخ داده است: یکی در جوامع غربی پس از پیدایش لیبرالیسم و دیگری در کشورهای سوسیالیستی و جهان در حال توسعه. طبق تحلیل مکفرسون، دموکراسی در جوامع دسته دوم به مفهوم اصیل و کهن آن نزدیک‌تر است. این کتاب از شش گفتار تشکیل شده است: در گفتار اول، نویسنده با معرفی الگوی دموکراسی آتن مختصات آن را شرح می‌دهد. در گفتار دوم به توصیف دموکراسی غیر لیبرال یا همان دموکراسی کمونیستی می‌پردازد. در گفتار سوم، ویژگی‌های دموکراسی در مناطق توسعه نیافته را می‌شکافد. در گفتار چهارم، مکفرسون تحت عنوان دموکراسی لیبرال به عنوان نظام دوگانه قدرت، ضمن مقایسه سه نوع دموکراسی، کفه

^۱ - C.B. Macpherson